

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 1. Peruana Societatis Provincia dividitur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

HISTORIÆ
 PROVINCIÆ PARAQUARIÆ
 SOCIETATIS JESU
 LIBER TERTIUS.

ERUM enimverò, quamvis tantorum virorum, quorum facta narravimus, labore & industriâ, Tucumania, Paraquaria & Chilensis regni Apostolica missiones mirum in modum inclarescerent: tamen satis apparebat, infinita propè terrarum spatia, per pauculos Socios, in tot regiones abs se invicem disparatos, licet maximè vellent, excoli minimè posse. Quocirca, de novâ Societatis Provinciâ, in his Australibus regionibus fundandâ, quàm Paraquariensem ab nobilissimo flumine Paraquario nuncupant, agi cœptum est. Quod quomodo ad exitum perductum sit, ut simul & non interruptè oculis subjiciatur, retroactâ tantisper annorum serie, non indiligerenter exequi pro instituto aggredior. Americam omnem, in duas ingentes peninsulas divisam, connectit isthmus, immensi utrimque oceani jura ne se confundant, modicæ terræ interjectu ex æquo dirimens. Pars Septentrionalis, quâ Hispanis habitatur, Mexicano Proregi, pro Rege Catholico, parer. Pars Australis latissimas provincias, ac regna complexa, si unam Brasiliam excipias, tota quanta est, Peruanum Proregem agnoscit. In hanc partem, sicut ego comperi, anno millesimo quingentesimo sexagesimo octavo, Philippi secundi Regis Catholici sumptu, & missu S. Francisci Borgiæ, cujus colloquentis faciem Solis instar splendentem Mercuriæ viderat Hieronymus Portillus, cum Peruanus Provincialis titulo, Societatem invexit; quam ipse, & ejus successores adeò feliciter propagavêre, ut Provincia Peruana sub sæculi sesquimillesimi finem, mole suâ jam laborans, unius Provincialis curam excederet: nam præterquam quod plerasque Peruanæ tractûs urbes ipse Portillus, Josephus Aosta, Balthazar Pinna Provinciales Collegiis occuparant: Joannes Atienza in Quitensi, Panamensi & Tucumaniensi ditione; Joannes verò Sebastianus Particius in Chilensi regno, domos Societatis fundaverant, quas nec ipsi Provinciales ob infinita propè spatia adire, adeoque nec ex instituti nostri legibus regere poterant. Quapropter Claudius Aquaviva Generalis, sub initium hujus sæculi, Stephanum Paës eo maximè sine in Peruviam miserat, cum Visitatoris, ut vocant, potestate, ut coram inspiceret qua demum ratione huic incommodo caveretur; qui, pervagatâ fermè totâ Australi Americâ, auditis gravissimorum virorum sententiis, pronuntiavit, videri sibi, ab Peruanis Provincialis curâ eas regiones præscindî oportere, quas ipse per se inspicere commodè nequirit. Cùm verò inquireretur de commodissima Provinciæ divisione, in id ferè omnes convenêre, ut ex dômibus novi regni Granatenfis, & Quitensis, Panamensisque tractûs viceprovincia, una Peruano Provinciali subcensita; & altera, cum eodem subjectionis ordine, ex Tucumanica missione, attributis ei Chuquisacensi, Potosino, Oururano, & Sanctæ Crucis in Montanis Collegiis, institueretur. Sed quoniam in eâ partitione faciendâ multa erant, quæ ab Suprema Societatis autoritate firmitatem requirerent, visum est Patribus, per Didacum Torrez, anno hujus sæculi secundo in Procuratorem electum, & propediem Romam iturum, rem integram ad Generalem Præpositum referri: qui audito Didaco Torrez, ex Assistentium suorum consilio, legitimis tabulis, utriusque Vice-Provinciæ jura stabiliens, Peruano Provinciali per litteras mandârât, ut ipsum Didacum Torres, ubi è procuratore

CAPUT
 I
 Peruana
 Societatis
 Provincia
 dividitur.

America di-
 viso.

Hieronymus
 Portillus in
 Peruviam
 Societatem
 invexit.

Causa divi-
 dendæ Pe-
 ruanam
 Provinciam.

Prima desi-
 gnatio divi-
 dendæ Pro-
 vinciæ Pe-
 ruanæ.

Romana rediisset, Quitensibus, Novo-granaten-sibusque domiciliis; Didacum verò Alvarez de Paz Tucumanensi regioni, cum additione supradictorum Collegiorum, concessò utriusque Vice-provincialis titulo, præsiceret. Quas litteras ipsi Didaco Torrez in Peruviam renavigaturo perferendas jam tradiderat.

CAPUT

II.
Claudius
Aquaviva
jus Provin-
ciæ Para-
quariæ con-
cedit.

Claudii
Aquaviva
Epistola.

Mutat con-
siliū.

Paraquaria
Provincia
tus cum
Æthiopicis
Episcopati-
bus compa-
ratur.

Aquaviva
Cœlitus il-
lustratur.

Didaci Tor-
rez prudens
consiliū.

Didacus
Torrez in
suspicionem
vocatur.

ANTEQUAM Didacus Torrez Gadibus solveret, alias litteras Romæ accepit, quibus prima mandata contrariis jussis revocabantur. Causa revocandi fuit ea, quam ipsemet Claudius Aquaviva suis litteris inseruit, quarum exemplar hîc addere non pigebit. *Mirabitur, inquit, Reverentia vestra insolentiam facti, quod cum ego litteris tibi Romæ traditis partitionem Provinciae Peruanæ, à Visitatore delineatam, ratam habuissem, jam ex parte irritam velim. Ratio mutandi consilii fuit, quod post discessum hinc tuum, è Paraquaria Tucumaniæq; multas litteras acceperim virorum planè gravium multis verbis conquerentium, immensas Paraquariæ Provincias cum irremediabili animarum jacitura ab Societate deseri, rogantiumq; per Sacra omnia, ne id ego aliquando permittam. Re igitur Deo per me & alios serio commendatâ, auditis Assistentium meorum sententiis, mihi visum est, sine detrimento Societatis, eorum postulatis melius consultum iri, si ex Paraquaria, Tucumaniæq; nova Societatis Provincia, ab Peruanâ omninò independens, erigatur: cui ego Te fundandæ, regendæq;, cum Provincialis titulo, attribuis tibi ex subsidiariis Sociis quindecim, legitime constituo. Reliqua, quæ ad hanc rem pertinent, ex litteris Provinciali Peruanâ à me scriptis, in Peruvia referes. Hæc Claudius.* At Bartholomæus Perez, pro Hispania Societatis Assistentens, in eandem sententiam eidem scribens, monebat ne onus impositum deprecaretur, nec vereretur aliquam notam incurrere, quòd contra Peruanorum comitiolum postulata, dignitate elevatus, Romæ Procurator in Provinciam rediret; cum Paraquariæ Provincialatus videri possit comparandus cum Æthiopicis Episcopatibus, laboris plurimum, dignitatis verò nihil, præter nomen, habentibus. Deinde secretò addebat, Chuquisacanum, Porosinumque Collegia, unde novellæ ac pauperi Paraquariensi Provinciæ decus, & subsidia rerum temporalium peterentur, non difficulter ab Præposito Generali, si insinualet, impetraturum: nec defutura alia novæ Provinciæ auxilia, quòd eam Claudius Aquaviva, tanquam consilii sui prolem respiceret. Porro Paraquariam idcirco Claudii prolem Bartholomæus Perez vocabat, quòd passim crederetur cœlesti lumine illum fuisse illustratum, ut Paraquariæ jus Provinciæ concederet. Nam cum ad Sancti Andree tyrociniolum lumen cœleste petiturus pro tanta re decernenda secessisset, post octiduanum secessum, insolito quodam vultus ardore ita Assistentes suos perstrinxit, atque in sententiam suam traxit, nihil ut dubitarent, Paraquariæ in Provinciam erigendæ rationem cœlitus Claudio fuisse revelatam. Quam rem non unis litteris Bartholomæus Perez, Assistentens, restatam reliquit. Didacus Torrez, acceptis litteris, Generalem monet, commodum sibi videri, si, Porosino, Chuquisacensi que Collegiis, Peruanæ Provinciæ relictis, Chilense regnum Tucumaniæ Paraquariæque neisteretur; ex his regionibus novam Provinciam confici posse. Causa hujus consilii erat, quòd vir in salutem Indorum intentus, prudenter subverebatur, ne amplâ illâ Collegiorum Peruanorum specie illecti plerique Socii, ad parvas urbes, aut squallida Indorum Oppida, refrigerente, ut fit, spiritu, ægrè abstrahi se sinerent. His rebus perfectis, Didacus Torrez in Indiam prosperè renavigavit. Ubi Limam tenuit, referatæ Præpositi Generalis litteræ ansam præbuere Patribus ab se invicem dissentientiis; unis Aquavivæ primis litteris, aliis postremo decreto standum esse affirmantibus. Plerique in suspicionem Didacum Torrez vocabant, quasi non sincerè Provinciæ Peruanæ res ex comitiolum placitis, sed ex privato judicio Romæ procurasset, authorque fuisset contra gravissimorum Patrum, adeoque ipsius Visitatoris judicium, Paraquariæ in Provinciam independentem erigendæ. Qui, quamvis sui purgandi ergò multa in medium adferret, tamen in dissentientium opinionum varietate, & quia in executione ultimorum mandatorum plura essent, quæ requirerent Præpositi Generalis explicationem. Interim dum nova responsa Romæ expectantur, ex vi

primarum